ВУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

ЯНВАРЬ 20 четверг 1940 он № 16 (30017) Сэн 10 мүнгэ.

БУРЯТ-МОНГОЛ ҮНЭН

ВКП(б)-эйн Б.-М. Обкомой ба БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ОРГАН.

ГЕРОЙНУУДТА ХҮНДЭЛЭЛ БА АЛДАР СОЛО!

Мүнөөдэр, Улаан Армиин боецүүдые, командирнуудые ба политхүдэлмэрилэгшэдые шагнаха тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые тунхагланабди. Тэдэнэр хадаа финскэ сагаан гвардейщинэтэй тэмэсэлэй фронт дээрэ командованиингаа боевой даабаринуудые жэшээтэ һайнаар дүүргэхэдээ, баатар габияа ба эрэлхэг зориг харуулһанайгаа түлөө дээдэ наградада хүртэбэд. Финляндиин ажалшадые маннергеймовскэ дээрмэшэдэй дарлалтаһаа сүлөөлхын түлөө, манай баруун-хойто хилэнүүдэй аюулгүйе хангахын түлөө Улаан Армиин илагдашагүй туг доро тэмэсэжэ ябаһан, өөһэдынгөө баатар зоригто хүбүүдэй нэрэнүүдые советскэ арадууд болбол гайхамшаг омогорхолтойгоор ба халуун инаглалтайгаар уншаха байна.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум болбол социализмын ороной 27 сэрэгүүдтэ Советскэ Союзай геройн нэрэзэргые олгожо, Ленинэй орден ба «Алтан одон» медаль барюулба. Мянгаад боецүүд командирнууд ба политхүдэлмэрилэгшэд СССР-эй орденууд ба медальнуудаар шагнагдабад. 19-дэхи стрелково полкын баатар габияа ба эрэлхэг зоригынь „Улаан тугай" орденоор тэмдэглэгдэбэ. Тэдэнэр болбол финскэ арадай хорото тирануудта эсэргүү тэмэсэлые революционно баатар зоригоор ба үлигэрлэмэ героизмтойгоор ябуулжа, дайсанай эсэргүүсэлгые бута сохин, сагаангвардейскэ уурхайнуудые үгыхэжэ байнад.

Улаан Арми—геройнуудай арми. 22 жэлэй туршо соо Улаан Арми болбол өөрынгөө легендарна баатаршалгануудаар бүхы дэлхэйе нэгэнтэ бэшэ суурхуулаа. Советскэ гүрэнэй тогтоһон үеын эгээ эхин дээрэ, һаяхан байгуулагдаһан Улаан Армиин полкнууд болбол сагаангвардейцүүдтэй ба интервентнүүдтэй тэмэсэхэдээ өөһэдыгөө алдар солоор суурхуулаа һэн. Бүхы оронойгоо оролдолгоор, анхаралаар ба дэмжэлгээр хүреэлэгдэнхэй Улаан Арми хадаа эхэ оронойгоо түлөө дайн байлдаанда хатуужаа, бүхэжөө.

Манай орон болбол нэгэ һараһаа дээшэ болоходо Улаан Армиингаа тогтоһонһоо хойшо XXII жэл гүйсэһэнэйнь ойе баяраар тэмдэглэхэ байна. Тэрэ үдэртэ Улаан Армиингаа гайхамшаг илалтата замые һанахабди. Бидэнэр тэрэ үдэртэ Хасанай геройнуудай нэрэнүүдые, советскэ сэрэгүүдэй Халхын-Голдохи гайхамшагта баатаршалгануудые ехэтэ омогорхолоор нэрэлэн дуудахабди. Баруун Украиные ба Баруун Белоруссиие сүлөөлэлгын алдар солото ябуулгануудые һаналсахабди. Мүн, энэ үдэрнүүдтэ, сагаанфиннүүдэй сэрэгэй урдаһаа зоримгойгоор байлдагшад геройнуудаа манай арад тусгаар омогорхон нэрэлхэл.

Улаан Армиин хүсэниинь—бүхы агууехэ советскэ арадтаяа тэрэнэй нягта холбоотойдо байна. Манай арад болбол Улаан Армияа инагладаг, тэрэнэйгээ хүсэшадалые бүхэжүүлхын тула юугээшье гамнадаггүй. Манайда тыл ба фронт болбол булад нэгэдэлээр бүхэжэнхэй. Фронт дээрэ сагаанфиннүүдтэй тэмэсэжэ, өөрынгөө историческа хэрэгые дүүргэжэ ябаһан боец бүхэн болбол өөрынгөө ороной дэмжэлгые, өөрынгөө арадай инаглал ба оролдолгые үдэр бүхэндэ үзэнэ.

«Дэлхэй дээрэ хаанашье манай эндэхидэл адаляар арадай зүгһөө армидаа иимэ дуратай ба анхаралтай хандалга гэжэ байхагүй. Манайда армияа инагладаг, тэрэнээ хүндэлдэг, тэрэнэйгээ түлөө оролдодог. Юундэ тиимэб? Ушарань, хүдэлмэришэд ба таряашад болбол өөһэдынгөө армиие дэлхэй дээрэ түрүүшынхеэ байгуулаа, тэрэнь хадаа госпоnодануудта бэшэ, харин урдань богоол ябаһан, мүнөө сүлөөлэгдэһэн хүдэлмэришэд ба таряашадта алба хэнэ. Энээндэ лэ манай Улаан Армиин хүсэнэй источнигонь байна» (И. Сталин).

Финляндида Улаан Арми „илагдаба" гэһэн хардалгата һанаашалгануудые гаргахын тула хариин газедүүдэй буржуазна молхинууд хэды хаахиралдаашье һаа, советскэ сэрэгүүдэй шэн габияа ба баатар зориг тухай үнэн байдалые далдалжа шадахагүй!

Мүнөөдэр шагнагдагшадай хүндэтэ спесогто оролсоһон, Улаан Армиин боецүүд, командирнууд ба политхүдэлмэрилэгшэд бүхэнэй алдарта баатаршалганууд тухай хэдэн олон боевой эпизодуудые хэлэжэ болохо байна. Эдэ, алдарта советскэ патриодууд, партийна ба партийнабэшэ большевигүүд болбол өөһэдынгөө улаан шуһа ба амибэеэ хайралангүйгөөр, эхэ орондоо хизаарлашагүй инаглалай, большевигүүдэй партида, ажалша хүнтүрэлтэнэй агууехэ вождь ба хани—нүхэр Сталинда преданностиин жэшээе үдэрбүхэндэ харуулнад.

—Эхэ ороной түлөө! Сталинай түлөө!—Иимэнүүд лозунгтойгоор Улаан Армиин боецүүд Заозерно сопкые штурмадалгада баатар зоримгойгоор ороо һэн. Халхын-Голдошье хүсэнтүгэс атакаар хариин дайсадые үй бутасохёо, польско пануудые тэһэ-няза дараа һэн. Эдэ лэ лозунгнуудаараа манай алдар солото сэрэгүүд болбол финскэ сагаангвардейщинэдэ эсэргүү дайн байлдаанда оронод.

Коммунизмын мүнхэ идейнүүдээр зоригжонхой, социализмын ороной шэн зоригто сэрэгүүд, эсэгэ орондоо үнэн хүбүүд хадаа өөһэдынгөө наагин уялгануудые хүндэтэйгөөр дүүргэнэ, дүүргэхэшье байнад. Урдаа табиһан зорилгонуудаа дүүргэхэ замдань тэдэниие ямаршье бэрхэшээлнүүд һаатуулхагүй. Дайсад эсэслэн даргдаха, үгыхэгдэхэ. Агууехэ советскэ арадай дурахүсэлэнь иимэ лэ байна..

Өөһэдынгөө илалтата тугые шэнэ алдар солоор суурхуулһан геройнуудта большевистскэ дүлэтэ баяр!

Финскэ сагаангвардейщинэтэй тэмэсэлдэ үндэр дээдэ баатар габияа ба эрэлхэг зориг харуулагша Улаан Армиин боецүүдтэ, командирнуудта ба политхүдэлмэрилэгшэдтэ хүндэлэл ба алдар соло!

(„Правдын" түрүү бэшэгһээ).

ЛЕНИНГРАДСКА ВОЕННЭ ОКРУГОЙ ОПЕРАТИВНА МЭДЭЭ

Январиин 16-най үдэрэй туршо соо, Мурманск, Ухтинск ба Реболск тушаа пехотно частьнуудай тулалдаанууд үргэлжэлбэ.

Карельскэ перешейкэ дээрэ—ехэбэшэ артиллерийскэ буудалдаан болоо. Үргэн фронт дээрэ разведкые ябуулха гэһэн дайсанай һэдэлгэнь манай разведчигүүдэй частьнуудаар сохигдобо. Дайсан ехэ гээлтэтэй.

Манай авиаци хадаа түмэрхаргын узелнүүд ба сэрэгэй объектнүүдтэ разведывательнэ ба зарим газараар бомбардировочно ябуулгануудые хэһэн байна.

ТУРЦИДАХИ ГАЗАРАЙ ХҮДЭЛӨӨНЭЙ ХОЙШОЛОНГУУД

Анкара, январиин 14. (ТАСС). Турциин дотоодын хэрэгүүдэй министр Фаик Озтрак болбол меджлисын заседани дээрэ Зүүн Анатолидо болоһон, газарайхүдэлөөнэй хойшолонгууд тухай мэдээсэбэ. Правительствын официальна мэдээсэлэй ёһоор, үхэһэн хүнэйнь тоо 23 мянга ба шархатагшанэнь 8 мянга болоно. Энээнһээ гадна, 29 мянган гэрнүүд һандаргагдаһан байна. Газарай хүдэлөөнэй районуудта бараканууд баригдажа байна. Эрзинджан гэжэ һандаргагдаһан городой һууридa шэнэ город байгуулха гэжэ правительство шиидэбэ.

Газарай ехэбэшэ хүдэлөөнүүд Турциин олон районуудта үдэр бүри үзэгдэнэ.

МОСКВА, КРЕМЛЬ.

Нүхэр СТАЛИНДА, Нүхэр МОЛОТОВТО

Эхэ газарһаа Танай халуун амаршалгын ба анхаралай үгэнүүдые бидэ радиогоор дуулахадаа агууехэ баярай ба омогорхолгын мэдэрэлээр дүүрэнэбди. Эхэ оронойгоо, партиин ба Таанарай, нүхэд Сталин ба Молотов. хүндэтэ даабариие дүүргэхэ үндэр дээдэ зол бидэндэ тодоһондонь баярланабди. Манай экспедициин амжалта—энэ хадаа манай алдарта большевистскэ партиин ба советскэ арадуудай илалта мүн.

«И. Сталин» гэжэ флагманска ледоколой коллектив болбол «Г. Седов» ледокол пароходые мүлиһэн дундаһаа абаха өөһэдынгөө хүдэлмэриин хоёрдохи хахадые дүүргэлтэдэ угааехэ дэбжэлтэтэйгээр оробо. Партиин ба правительствын анхарал ба оролдолгоор зоригжоһон бидэнэр болбол өөһэдынгөө операциин хоёрдохи хубииень хүндэтэйгөөр дүүргэжэ, легендарна советскэ арктическа кораблияа манай агууехэ эхэ ороной эрьедэ асаралгые ба социалистическэ эсэгэ оронойгоо дүлэтэ патриодууд—15 эрэлхэг хүбүүдээ советскэ газартань бусаалгые хүндэтэйгөөр дүүргэхэбди гэжэ таанарые найдуулнабди.

Арктическа линкорой, советскэ ледокольно флодой флагманай коллектив, бидэнэр хадаа манай агууехэ эхэ ороной мүлиһэнүүд соо саашадахи байлдаануудташье бэлэмди, таанадай ямаршье даабариие дүүргэхээр бэлэмди, центральна полярна бассейнын океанай ба далайн дайда дээрэ ямаршье хүдэлмэридэ бэлэмди гэжэ, арадуудай вождь, советскэ правительствын толгой, таанарые найдуулнабди.

Манай инаг эхэ орон мандаг!
Ленин-Сталинай илагдашагүй туг мандаг!

„И. Сталин" ледокол дээрэхи экспедициин личнэ составай даалгабаряар

И. ПАПАНИН
М. БЕЛОУСОВ

Гренландска далай, „И. Сталин" ледоколой бортһоо. 1940 он, январь 15.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

Улаан Армиин улаанармейцүүдтэ ба начальнигуудай составта Советскэ Союзай геройн нэрэзэргэ олгохо тухай

Финскэ сагаангвардейщинэтэй тэмэсэлэй фронт дээрэ командованиин боевой даабаринуудые жэшээтэ һайнаар дүүргэжэ, шэн зориг ба геройствые гаргаһанайнь түлөө Ленинэй орден ба „Алтан одон" медалиие барюулан, Советскэ Союзай Геройн нэрэзэргэ олгохо:

1. Улаанармеец Владимир Кузьмич Артюхта.
2. Младша командир Василий Петрович Бахваловта.
3. Старша лейтенант Никифор Григорьевич Большаковто.
4. Лейтенант Виктор Константинович Булавскада.
5. Комбриг Петр Евгеньевич Вешевта.
6. Младша командир Борис Васильевич Волкдо.
7. Улаанармеец Кузьма Дмитриевич Высоцкодо.
8. Младша командир Василий Иванович Галаховта.
9. Лейтенант Василий Григорьевич Груздовта
10. Полковник Владимир Нестерович Кошубада.
11. Младша лейтенант Николай Григорьевич Кичейгиндэ.
12. Улаанармеец Иван Михайлович Комаровта.
13. Хоёрдохи рангын воентехник Иван Иванович Ковальда.
14. Младша командир Григорий Михайлович Лаптевта.
15. Младша командир Михаил Андреевич Ларченкода.
16. Младша командир Михаил Абрамович Лобастевто.
17. Младша командир Федор Иванович Лопатиндa.
18. Младша командир Евгений Алексеевич Лупповта.
19. Старша лейтенант Давид Львович Маргулиста.
20. Улаанармеец Николай Никитич Никитиндэ.
21. Улаанармеец Григорий Степанович Пулькинда.
22. Лейтенант Михаил Матвеевич Родичевта
23. Улаанармеец Карпет Семенович Симонянда.
24. Улаанармеец Иван Михайлович Соломонниковто.
25. Младша лейтенант Павел Васильевич Усовта.
26. Улаанармеец Иван Михайлович Ульяновта.
27. Капитан Николай Степанович Угрюмовта.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ М. КАЛИНИН.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.
1940 оной январиин 15.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

19 стрелково полкые „Улаан Тугай" орденоор шагнаха тухай

Финскэ сагаангвардейщинэтэй тэмэсэлэй фронт дээрэ командованиин боевой даабаринуудые жэшээтэ һайнаар дүүргэхэдээ, баатаршалга ба эрэлхэг зоригые харуулһанайнь түлөө 19-дэхи стрелково полкые «Улаан Тугай» орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ М. КАЛИНИН.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль. 1940 оной январиин 15.

УЛААН АРМИИН ВОЙСКОВОЙ ЧАСТЬНУУДЫЕ, НАЧАЛЬНИГУУДАЙ СОСТАВЫЕ БА УЛААНАРМЕЙЦҮҮДЫЕ ШАГНАЛГА ТУХАЙ

Финскэ сагаангвардейщинэтэй тэмэсэлэй фронт дээрэ командованиин боевой даабаринуудые жэшээтэ һайнаар дүүргэхэдээ баатаршалга ба эрэлхэг зоригые гаргаһанайнь түлөө, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум болбол Советскэ Союзай орден ба медальнуудаар 2606 хүниие шагнаба. Тэдэнһээ: Ленинэй орденоор—38 хүн, „Улаан Тугай" орденоор—713 хүн, «Улаан одон» орденоор—377 хүн, „Отвагын түлөө" медаляар—817 хүн, „Боевой габиянуудай түлөө" медаляар—661 хүн.

Шагнагдагшадай спесок «Правда», „Известия" ба „Красная звезда" газедүүдтэ толилогдохо.

Энэ шагналга болбол Ленин—Сталинай партиин ба Советскэ правительствын Улаан Армида халуун инаглалай шэнэ гэршэ мүн ба өөрынгөө шуһые ба амибэеэ хайралангүй, эхэ оронойгоо алдар солын тулада командованиингаа боевой даабаринуудые баатараар ба шэн зоригтойгоор, жэшээтэ һайнаар дүүргэжэ ябаа боецүүдэй, командирнуудай, комиссарнуудай ба политхүдэлмэрилэгшэдэй боевой баатаршалгануудые үндэрөөр сэгналгэ болоно.

ССР Союзай Совнаркомдо ба ВКП(б)-эйн ЦК-да

Колхозууддахи орооһото культурануудай сортовой тарилгын планировани тухай

ССР Союзай Совнарком ба ВКП(б) эйн ЦК болбол һүүлэй хоёр жэлнүүд соо сортовой тарилгануудые үргэлхэлгын ба хүрэнгын сортовой шанарые һайжаруулгын хэрэгтэ ехэнүүд туйлалтануудай байһаниие тэмдэглэбэ.

Гэбэшье, орооһото культуранuудай сортовой тарилгые планировалгын мүнөө байгаа гурим болбол селекционношье ба нютагайшье үндэр ургасата сортнуудые шэлэн олохо ябадалда колхознигуудай инициативые холбоногүй ба мүн тэрэшэлэн, колхозуудта орооһото культурануудай тарилгые планировалгын байгуулагдаһан гуримда таарангүй.

Үндэр ургасата сортнуудые зүбөөр шэлэлгээр ургасые саашалаа улам дээшэлүүлхэ хэрэгтэ үргэн масса колхознигуудай инициативые ба һонирхолыень үргэхын зорилгоор, орооһото культурануудай тарилгые сортооронь планированиин түлөө колхозуудай харюусалгые шангадхахын зорилгоор, ССР Союзай Арадай Комиссарнарай Совет ба ВКП(б) эйн Центральна Комитет тогтообад:

1. Тарилгын площадиие сортооронь колхозуудта уялгата ёһоор хүргэлгые хараалдаг, орооһото культурын сортовой тарилгада урда байһан планировалгые болюулха.

2. Тусхайта зонада абтаһан сортрайонлолгын оршом соо сортнуудые (гол ба хэрэглэгдэмээр, селекционно ба мүн нютагай эрхим сортнуудые) өөһэдынгөө бодомжоор шэлэн абаха эрхые колхозуудта олгохо.

3. Өөһэдөөрэнь сортологдон зохёогдоһон орооһото культурынгаа планиие колхознигуудай хамтын суглаанай зүбшэн хэлсэлгэдэ ба баталалгада табихыень колхозуудай правленинүүдые уялгалха.

4. Сортоорoнь зохёогдоһон орооһото тарилгын план хадаа колхознигуудай хамтын суглаагаар абтаһанай һүүлээр районно гүйсэдхэхэ комитедээр баталагдадаг байха ёһотой. Энээнтэй хамта, райгүйсэдком болбол хэрбээ колхозоор табигдаһан план соонь тус зонада хабаадахагүй сортын ороһон байбал, тэрээндэ хубилалта оруулжа шадаха байна.

Колхозуудай орооһото культурануудые сортолон зохёогдоһон планиие райгүйсэдкомоор баталхадаа, тус районой колхозуудые обслуживалдаг райсемхозой ба сорт шалгалгын участогай агрономуудые хабаадалсуулгые уялгатада тоолохо.

5. Колхозуудай эрилтэнүүдтэй зохилдуулан ба сортшэнэлэлгын планай ёһоор, колхозуудай хүрэнгын участогуудые үндэршанарта сортовой хүрэнгэнүүдээр хангалга болбол энээнһээшье хойшогшодоо райсемхозоор дамжуулагдан ябуулагдаха ёһотой.

6. Госсортфондын сетеэр дамжуулан, хүрэнгын участогуудай сортшэнэлэлгын тула колхозуудаар үгтэһэн эрилтэнүүдтэйнь зохилдуулан, колхозуудта сортовой хүрэнгэ үгэхые ССР Союзай Наркомземэй сортовой управлениие, республиканууд Наркомземүүдые ба хизаарнуудай (обл.) газарай таһагуудые уялгалха.

7. Үйлэдбэрилгэдэ абтаһан сортнуудай ажахые зүбөөр сэгнэлгын түлөө селекционно станцинуудай ба сортшалгалгын участогуудай харюусалгыень шангадхажа ба сортнуудай үйлэдбэриин сэгнэлгэдэ колхознигуудай үргэн хабаадалгые ханган, колхозуудай тарилгануудта шэнэ перспективнэ сортнуудые үйлэдбэрилгые колхозуудай зүбшөөрэлгэтэйгөөр ябуулха.

8. Орооһото культурануудай тарилгын сортолон зохёогдоһон ба колхозуудаар абтаһан планай баталалгые СССР-эй урда районуудта 1940 оной февралиин 15-һаа хожом бэшэ ба бусад районуудта—1940 оной февралиин 25 хүртэр (мүн хойто жэлнүүдтэнь энэшэлэн тааруулан—январиин 15 ба 25 хүртэр) дүүргэдэг байхыень районно гүйсэдкомуудые уялгалха.

9. 1940 ондо орооһото культурануудай тарилгын планай ба энэ планай фактическа дүүргэлтын тухай учедые СССР-эй урда районуудта февралиин 25 хүртэр ба СССР-эй бүхы бусад районуудта мартын 5 хүртэр (хойшонхи жэлнүүдтэнь мүн тэрэшэлэн—январиин 25 болтор ба февралиин 5 болтор) хангахыень СССР-эй Госпланай дэргэдэхи ЦУНХУ-е уялгалха.

10. Госселекстанцинуудай тарилгын плануудта страховой фондые 30 процентын хэмжээнэйгээр, райсемхозуудта нэгэдэхи ба хоёрдохи репродукцяар, районировалагдаһан сортнуудай үрһэнэй 25 процентые хараалхыень СССР-эй Наркомземдэ дурадхаха.

11. Колхозуудта, талхабарилгын ондо ондоо шанартай шэниисын сортнуудай байбалань, таряатушаалгын планиие талхабарилгын эрхим шанартай сортнуудаар дүүргэхэ.

12. Партийна, советскэ ба газарай органууд хадаа орооһото культурануудай тарилгын планиие табихын ба энээнээ колхознигуудай хамтын суглаануудаар баталалгын болзорые колхоз бүридэ тогтоожо, сортовой тарилгануудые планировалхадань колхозуудта бүхы хэмжээнэй туһалбариие үзүүлхэ ёһотой.

ЛЕНИНСКЭ ҮДЭРНҮҮДТЭ БЭЛЭДХЭЛ

Уһан замай транспорт

Уһан замай транспорт дээрэ Ленинскэ үдэрнүүдтэ бэлэдхэл ябуулагдажа байна. В.И. Ленинэй наһа бараһанһаа хойшо 16 жэл болоһонтой дашарамдуулан, партийна кабинет ба клуб соонь выставкэнүүд нээгдэнэ. Агитаторнуудынь участогууд дээгүүрээ Ленинэй ажал-ябуулга ба ажабайдал тухай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхөөр бэлэдхэжэ байна.

Ород драмын театр

Бурят-Монгол гүрэнэй ород драмын театр болбол Ленинскэ үдэрнүүдтэ «Буутай хүн» гэжэ спектакль харуулхаар бэлэдхэжэ байна. Энэ спектакльда республикын габияата артист нүхэр Каверин — Ленинэй образые; габияата артист нүхэр Закатов—Сталинай образые харуулан наадаха ба мүн энэ постановкада Шадринай рольдо—Кансон, Чибисовай рольдо—Барсук гэгшэд наадаха байнад.

Историко-краеведческэ музей

БМАССР-дэхи историко-краеведческэ Центральна музей болбол Ленинэй ажал-ябуулга ба ажабайдал тухай, мүн, бурят-монгол арадай үнгэрһэн сагай байдал ба мүнөөнэй социалистическэ Бурят-Монголой бадаран һалбаража байгаа ажахын ба культурын ургалтые харуулһан нүүдэл выставка эмхидхэжэ байна. Тэрээнһээ гадна, выставкэдэнь алдарта Улаан Армиин илалтанууд харуулагдана.

СОВЕТСКЭ СОЮЗ ДОТОР

Колхозуудай шэнэ тээрмэнүүд

Орон дотор 97 мянган колхозно тээрмэнүүд бии. Эдэнэр хадаа колхозуудай эрилтые хүсэд хангадаггүй байна. Энэ жэлдэ ороной олон районуудта 1700 тээрмэнүүд байгуулагдаха, хүдэлмэрилдэггүй байһан мянгаад тээрмэнүүд шэнэдхэгдэхэ, талха татаха 18 мянган предприятинууд заһагдаха байна.

Городуудта гэр байрын барилганууд

РСФРС-эй городуудта, Москваһаа бэшэндэнь, хизаарнуудай, областьнуудай ба национальна республиканууд гүйсэдхэхэ комитедүүдээр 250-һаа олон гэрнүүд энэ жэлдэ баригдажа байна.

Бурят-Монголой ураньайханай творчествые харуулгада бэлэдхэл

* * *

ДЕКАДАДА ЭРХИМЭЭР БЭЛЭДХЭЕ

Агуухэ Октябрьскэ социалистическэ революци ба Ленинско—Сталинска национальна сэсэн политика болбол Бурят-Монголой творческо бүхы хүсэнүүдэй ба формоороо национальна, удхаараа социалистическэ культурын урган хүгжэхэ хизааргүй үргэн аргабайдалнуудые нээһэн байна.

Олоной гүн дундаһаа урган гарһан дуушад, музыкантнууд, актернууд, художнигууд, поэдүүд болбол болхоёо байгаа декадада бурят монголой искусствын хүсэнтүгэс хүгжэлтые харуулхань. Энэ хадаа республика доторхи искусствын эрхим амжалтануудые харалга ба залуу кадрнуудай уран бэлигэй улам саашадхи ургалтые хангаха байна.

Би, Бурят-Монгол Гүрэнэй филармониин хоорто хормейстерэй туһалагшаар хүдэлмэрилжэ, хани нүхэдтэеэ хамта залуу дуушадые бэлэдхэжэ байнаб. Хоорто хүдэлмэрилхэдөө, ахалагша хормейстер нүхэр Василий Александрович Кожиндо һаалганаб. Хоор болбол болхо декадада бурят арадай эрхим дуунуудые бодото үндэр хэмжээдэ, хурса һайханаар ба хоньёо хоолойгоор дуулаха байна.

Мүн, би өөрөө бурят-монгол арадай инструментнүүдэй оркестртэ хуурша-музыкантаар хүдэлмэрилнэб.

Эрхим шэнэ дуунуудые эблүүлэн зохёожо, ородой революционно дуунуудые оршуулжа байнаб. Дурсагдагша декадада зорюулжа дуунуудай ба шүлэгүүдэйгээ сборник зохёохо һаналтайб. Арадуудай агуухэ вождь, хүнтүрэлтэнэй гени—Сталин тухайда социалистическэ бурят-монгол арадай суута хүхюун ажабайдал тухайда, советскэ эхэ ороноо хамагаалалга тухайда дуунууд ба оршуулагдаһан хэдэн дуунууд тус сборник соо оруулагдаха байна.

Абаһан бүхы уялгануудаа амжалтатайгаар гүйсэдхэхэб.

Музыкант, орденто Бардамов.

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ИСКУССТВЫН БАДАРАЛТЫН ТҮЛӨӨ!

Агуухэ советскэ арадай алдарта һайхан столица—Москвада харуулагдаха искусствын декадада хабаадалсаха историческа эрхэ түйлахын түлөө имагта оролдолгоор бэлэдхэжэ байнаб.

Тус декадада хабаадаха тон ехэ зол намдашье хүртэхэ гэжэ найданаб.

Урдаа байгаа онсо харюусалгата уялгануудые ойлгожо, Бурят-Монголой искусствын декадада большевистскээр бэлэдхэжэ байнаб. Мүнөө үедэ вокально искусствын, хүгжэмэй хүгжэлтын ба наадаха актерска шадабаряа нарижуулан дээшэлүүлхын тула хүдэмэрилжэ эхилээб. Артисткаар наадаг ажалтай байһанаа, олые шудалхын тула уран хүгжэмэй ба вокальна мэргэжэл олохо зорилго табинаб.

Артистка Гармаева.

Өөрынгөө специальностиие үргэхын тула хүдэлмэрилхэһээ гадна, мүн идейнэ хүмүүжэлээ дээшэлүүлхые эрмэлзэнэб. Большевизмын историие, военнэ хэрэгые өөрөө үзэжэ байнам.

Художник Мэрдыгеевэй зураһаа фоторепродукци.

Шэлэмэл һайхан дуунуудаа шэнхинэсэ дуулае

Бурят-Монгол арадай искусствые большевизмын зүрхэн—Москва городто демонстрацилга хадаа манай ороной марташагүй баярай праздник болохо байна.

Историческа энэ декадын эхилэхэ үдэр улам улам ойртоно.

Мүнөө би музыкально-драматическа театрта актероор хүдэлмэрилжэ байхадаа, олон янзын мэргэжэлнүүдые олохо һуралсахын тулада оролдон, занятинуудта хабаадалсадаг байнаб. Арадай дуунуудые аятай һайханаар дуулахын тула вокальна занятида һуранаб. Тэрэшэлэн, тус декадада хабаадалсахын тулада тон ехэтэ эрмэлзэн бэлэдхэжэ байнаб.

Агуухэ Октябрьска революциин ашаар хүхюун сэнгэлиг байдалтай болоһон, алдарта советскэ арадуудай агуухэ хани барисаата бүлэ дотор урган һалбаржа байгаа буряг-монгол арадай уран һайханай искусствые улам хүсэтэйгөөр бадаруулхын түлөө тэмэсэе!

Гүйсэдхэгдэхэ дуунууд,спектакльнууд бүхэмнай гүнзэгы удхатай ба интересно байхынь тула, искусствын хүдэлмэришэд бултадаа имагта эршэмгэйгээр хүдэлмэрилжэ байна.

Декадын үнгэргэгдэхэ үдэрнүүд хүртэр, тусхайта рольнуудтаа тон һайнаар бэлэдхэхэ ба гоё һайхан шэнэ дуунуудые ду уладаг болхоб.

Ц. Хоборков—солист.

Хүндэтэ ба харюусалгата зорилго

Бурят-Монголой искусствые Москвада харуулалга—энэ хадаа, түбхын түрүүн, искусствын хүдэлмэрилэгшэдэй урда тон хүндэтэ ба тусхай харюусалгата зорилго табина. Би, энэ декадада хабаадалсаха эрхэ олохын тулада, ажалша бурят арадай танцануудые шудалан, амжалтатайгаар наадахын түлөө оролдожо байнаб.

Манай бурят-монгол арадай дунда уран һайхан танцанууд урданһаа нааша уг дамжан ерэһэн байха юм. Жэшээлхэдэ, Тетеревов, дэрбээшэлхэ, төөрсэг, һойр-наадан, ёохор-наадан, ягаруухай, ОСО ба бусад.

Бурят-Монголой искусствын декадын эхилхэ үдэр хүртэрхи саг соо, урдань арадта байһан тэдэ танцанууд ба дуунуудые һэргээн абаха, тэдэниие дэлгэрүүлхэ, Б.-М. арадай урданай уйдхарта ба одооной жаргалта байдалые харуулаһан шэнэ танцануудые зохёохо зорилго манай урда табигдана.

Энэ хүдэлмэриие эхилэн, эрхимээр шудалхын түлөө оролдожо байнаб. Бурядай танцануудые болохо декада дээрэ тон һайнаар харуулахын тулада, хатар-танцын искусствые ханалгатай эршэмтэйгээр шудалхаб.

Т.Гергесова—артистка.

МИНИИ ТВОРЧЕСКО ЗАМ

Би—1925 оной ноябриин 7-до, агуухэ Октябрьска Социалистическэ революциин 8-хи жэлэй ойтой дашарамдуулан, Ирку городдохи Бүхэсибириин ураньайханай нэгэдэхи выставкэдэ өөрынгөө хэдэн зурагуудые түрүүшынхээ табиһан бэлэйб. Тэрэ гэһээр, хүдөөдэ багша ябахаһаа эхилээд, творческо хүдэлмэриин замда ороһон байнаб. Тэрээнһээ хойно хэдэ хэдэн выставкэнүүдтэ хабаадалсааб.

Арадуудай агуухэ вождь ба хани нүхэр Сталинай жара наһа гүйсэһэнэй ойн үдэр—1939 оной декабриин 21 хадаа миниин ажабайдалда шэнэ полоса нээгээ. Юуб гэхэдэ, нүхэр Сталинай ойдо зорюулагдаһан, уран зурагай выставкэдэ «Сталин арадуудай зол жаргалай түлөө голосовална» гэһэн өөрынгөө шэнэ зурагые табиһан байнаб.

1937 ондо, СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтануудай һүүлээр, зураг зураха хүсэл зосоом илангаяа хүсэтэйгөөр түрэһэн байна. Һунгуулиин урнаруу бюллетень табижа байһыень харуулан, агуухэ вождиин образые зүбөөр зурахын тула удаан саг соо оролдолго гаргаһан байнаб. Тус картинын композици дээрэ хүдэлмэрилжэ байхадаа, нүхэр Сталинай хэдэн портредүүдые ба эскизүүдые зураа һэм.

Эдэ зурагуудһаа гадна, Москвада болохо Бурят-Монголой искусствын декадада зорюулан, хэдэ хэдэн зурагуудые: нүхэр Сталинай портрет ба «хэзээшье бэлэмди» гэжэ манай летчигуудай тухай, «Аршан дээрэ нарата үдэр», «Байгал дээрэ шуургатай» гэжэ пейзажуудые ба республикын золото хүнүүдэй хэдэн портредүүдые зуража байнаб. Мүн тэрэшэлэн республикын габияата артист, драматург нүхэр Н. Балданогой «Энхэ булад баатор» гэжэ пьесые оформилхоб.

Республикын правительствын намда даалгаһан энэ хүндэтэ ба харюусалгата хүдэлмэриие үндэр дээдэ шанартайгаар дүүргэхэб.

Художник Р. С. Мэрдыгеев.

ӨӨРЫНГӨӨ РОЛИИЕ ҮНЭХӨӨР ҺАЙНААР ДҮҮРГЭХЭБ

Би мүнөө, Бурят-Монгол гүрэнэй музыкально-драматическа театрта актероор хүдэлмэрилнэб. Өөрынгөө актерска шадабариие үдэр бүри дээшэлүүлэн, музыкальна грамотада, вокальна искусствода һуралсажа, историческа материалнуудтай танилсажа, операй музыкада хэрэглэгдэхэ ордын мелодинуудые зохёолсожо байнаб.

СССР-эй зүүн зүгтэхи бата форпост—сэсэглэн һалбаржа байгаа Бурят-Монгол республикын сэнгэлиг жаргалта арадай, бадаран хүгжэжэ байгаа баялиг искусствые алдарта эхэ оронойгоо урда, агуухэ вождь Сталинай урда амжалтатайгаар харуулажа шадахабди.

Тус декадада хабаадалсаха тон ехэ зол намда тудаһандань баяртайб, өөрынгөө рольнуудые үнэхөөр һайнаар наадахын тула, эсэшэ сусарашагүй эршэмтэйгээр хүдэлмэрилжэ байнаб.

Орденто артист. Генинов.

Бурят-Монголой театрай творческо зам

Бурят-Монгол гүрэнэй театр болбол 1932 ондо официальна нээгдэжэ, бурят-монгол арадай илалтануудай историдо нэгэ шэнэ хуудаһа нэмээ һэн. Бурят Монголой республика болбол Ленин—Сталинай агуухэ партиин сэсэнмэргэн хүтэлбэреэр ба агуухэород арадай ахадүүгэй туһаламжаар, советскэ засагай жэлнүүдтэ, илангаяа сталинска табанжэлнүүдэй үедэ, социалистическэ культурые бадаруулха хэрэгтэ тон ехэ амжалтануудые түйлаһан байна.

Тус театрай тогтоогдохын урдатаа, республикын бүхы аймаг-районуудта, ураньайханай самодеятельность урган хүгжэжэ байгаа, тэрэ болбол манай республикын ажахын, культурна байгуулалтын хүгжэлтэдэ ба бадаралтада багабэшэ үүргэ дүүргэһэн байна. Олонтоото кружогуудта хабаадагшадай дундаһаа онсо уран шадабаритай хүнүүд урган гаража, тэдэнэр хадаа Бурят-Монгол АССР-эй столица—Улан-Удэдэ байгуулагдаһан театральна национальна студиин кадрнуудань болоһон байна. Тэдэнэр—манай театрай магтаалта нүхэд, мүнөө Бурят-Монгол АССР-эй габияата артистнууд Н. Г. Балдано, Н. Г. Гендунова, В. К. Халматов; эрхим артистнуун Н. Т. Гармаева, Ж. С Пагбаин, орденто Ч. Г. Генинов ба бусад болоно.

Бурят Монгол гүрэнэй театрай творческо замань тон характерна; тэрэнэй алхам бүхэниинь шэнэ

этап нээдэг байгаа. Энэ хадаа Ленинско-Сталинска национальна сэсэн политикын ашаар, арадуудай агуухэ вождь нүхэр Сталинай анхарал оролдолгын ашаар бэелүүлэгдэһэн байна.

Бурят-Монгол гүрэнэй театрай репертуарта, анхандаа, нэгэ актна пьесүүд харуулагдадаг һэн. Иимэ репертуар дээрэ, творческо коллективэй ургахань бэрхэтэй байгаа.

Тиимэһээ, драматургиие эмхидхэхэ зорилго театрай урда табигдаа һэн. Хэдэн жэлэй туршо соо хэшээл оролдолго гаргажа, театрай коллектив болбол оршуулагдаһан классическа зохёолнуудай постановкануудые сцена дээрэ харуулдаг болоһон байна. Жэшээлбэл, Мольерын—„Проделка Скапена" ба „Тартюф", Гольдониин—„Хоёр господагай зарса" ба бусад. Манай арадай дундаһаа залуу драматургнууд урган гарана, театр болбол БМАССР-эй габияата артист-драматург Н. Балданогай—„Олоной нэгэн", „Хоёр хани", орденто драматург А. Шадаевай «Мэргэн», «Малагай» ба бусад зохёолнуудые һонирходог ба сцена дээрэ табидаг болоһон байна.

Агуухэ комедиографууд—Гольдони ба Мольерэй зохёолнуудаар, Советскэ классик М. Горькиин зохёолнуудаар ба мүн тэрэшэлэн нютагуудахи драматургнуудай зохёолнуудай образецүүдээр, театр болбол ургаһан, бэхижэһэн ба хүгжэлтынгөө профессиональна хүл дээрэ бодһон байна.

Классическа үндэрнүүдые саашадаа шудалаха тухай асуудал театрай урда табигдаһан байгаа. Театрай репертуарта, дэлхэйн литературын классик Шекспирэй—«Отелло» гэжэ трагеди оруулагдаба. Творческо хүсэд бэхижээдүй, залуу театрта, энэ болбол бэрхэшээлтэй алхамань болоһон байна.

Тус пьеса тушаа специалистнуудай сэгнэлтын ба харагшадай һанамжиин ёһоор, бурят-монголой гүрэнэй театр болбол арадай үндэр найдабариие амжалтатайгаар харюулаа.

Театрай коллектив хадаа мүн тэрэшэлэн музыкальна спектаклиин проблемые шиидхэлгэдэ ороһон байна. Энэ—тон сложно асуудал гээшэ, ушарань, драматическа театрай коллективэй хүсөөр музыкальна спектаклиин проблемые хододоо шиидхэжэ шадагдахагүй байна. Зүгөөр, коллектив болбол эсэшэ сусарашагүй зоримгой хүдэлмэриин результадта, историческа экзамен барижа, парти ба правительствын, иныг багша Сталинай имагта найдабариие харюулажа шадаһан байна.

* * *

ВКП(б)-эйн ЦК ба СССР-эй СНК-гэй тогтоолой ёһоор, манай бурят-монголой искусствын декада, Москва городто 1940 оной эсэстэ үнгэргэгдэхэ байна. ВКП(б)-эйн Бурят-Монголой Обком болбол тус декадада бэлэдхэлгэдэ зорюулан, тодорхой тогтоол абаһан байна.

Бурят-Монгол арадай ураньайханай творчествые бүхы ороной урда демонстрацилга хадаа илангаяа искусствын хүдэлмэрилэгшэдэй урда хүндэтэ ба харюусалгата зорилго табина. Эдэнэр болбол уран һайханай самодеятельностиие толгойлохо, эрхим шэнэ амжалтануудые түйлаха, буряг-монгол арадай искусствын бадаралтыень дэлхэйн урда демонстрацилха байна.

Декадада хабаадагшад болбол урдаа байһан зорилгонуудые ойлгожо, онсо шадабаритайгаар ба зоримгойгоор хүдэлмэрилэхэ, өөһэдынгөө дүришэл мэргэжэлые, шадабари бэлигые баяжуулаха, искусствые бодото дээрэнь харуулахын түлөө тэмэсэхэ ёһотой байна.

Декада дээрэ нэгэ опера ба хоёр музыкальна драманууд харуулагдаха. Бурят-Монголой гүрэнэй театр болбол ВКП (б)-эйн Обкомой тогтоолоор хараалагдаһан хэмжээдэ хүртэр, өөһэдынгөө зэргэнүүдые үргэлхэжэ ба коллективэйгээ хабаадагшадай тооё олошоруулажа байна. Энэ хүдэлмэри болбол, хүнүүдые механическа абалга бэшэ, харин творческо шэлэлгэ ба хүмүүжүүлгэ мүн болоно.

Декадые үнгэргэлгэдэ музыкально-драматическа театр тон ехэ һуурииие эзэлэхэ байһан туладань, Буряг Монголой гүрэнэй театрай коллектив болбол тон ехэ энтузиазмтайгаар бэлэдхэнэ.

Маркс — Энгельс — Ленин — Сталинай илалтата туг доро, алдарта закон—Сталинска Конституциин алтан гэрэл доро мандан һалбаржа байгаа мүнхэ энхэ эхэ оронойгоо сэсэглиг сад соо сэнгэгшэ олонинациональна арадууд болбол формоороо национальна ба удхаараа социалистическэ культуратай, хэзээ үни хэтын сагһаа нааша зориһон хүсэлээ бэелүүлэн, суута уран һайхан Советскэ искусствотай болоо. Бурят-Монгол арад болбол мүн тэрэшэлэн, өөһэдын баян искусствотай, хүгжэн байгаа культуратай болоо. Зүгөөр, тэрэниие суглуулха, һайнаар эмхидхэхэ, зохёохо, найруулан байгуулаха хэрэгтэй байна.

Харагшадые тон ехээр һонирхуулдаг „Баир" гэжэ гайхамшаг спектакль декадада бэлэдхэгдэжэ байна, музыка болбол драматическа үзэгдэлтэй хамта, энээндэ шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ юм.

Бурят-монголой театрай сцена дээрэ наадагшад болбол арадай классическа сценын гениальна һургагша Алексей Максимович Горькиин гайхамшаг теорёор хүмүүжүүлэгдэһэн „актернуудтал" адаляар, рольёо дүүргэхэ ёһотой.

Трагическа эпос—Энхэ-Булат-Баатар ба Бурят-Монголдо хүсэнтүгэс хүндэ индустриин хүгжэжэ байһые харуулаһан, Сталинска эпоходохи шэнэ хүнүүдые харуулаһан спектакль (условно „Шампи" гэжэ нэрэлээтэй) табигдаха байна.

Драматическа ба музыкальна формодо үргэнөөр хүгжөөгдэһэн эдэ бүхы спектакльнууд хадаа агуухэ Советскэ ороной зүрхэн—алдарта Москвада, арадуудай сэсэмэргэн вождь, советскэ хүсэнтүгэс кораблиин капитан—нүхэр Сталинай урда, эхэ ороной эрхим хүнүүдэй урда харуулагдаха байһандань омогорхонобди.

Г. Цыденжапов—Бурят-Монголой гүрэнэй музыкально-драматическа театрай художественно хүтэлбэрилэгшэ, БМАССР-эй арадай артист.

Харюусалгата редактор Р. БИМБАЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, Центросоюзная, 19. Телефоны: отв. редактора — 3-44, отв. секретаря — 3-38, отд. парти йной жизни — 7-55 2 зв., сельхозотдел — 7-55, отдел кадров — 5-97.

Типографи НКМУ БМАССР. Уполномоч. [illegible] 315